

Ks. dr hab. Dariusz Kotecki, prof. UMK, SBP 102

STUDIUM PISMA ŚWIĘTEGO NA WYDZIALE TEOLOGICZNYM UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU (2001-2012)

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu powstał po II wojnie światowej (Dekret Krajowej Rady Narodowej z sierpnia 1945 r.) i tworzyli go przede wszystkim uczeni z akademickiego środowiska Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie oraz Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Twórcy Uniwersytetu zamierzali już od samego początku powołać Wydział Teologiczny. W aktach uczelni znajduje się list ks. prof. Antoniego Pawłowskiego, profesora Uniwersytetu Stefana Batorego, późniejszego biskupa wrocławskiego, skierowany do pierwszego rektora UMK, prof. Ludwika Kolankowskiego, w sprawie starań o powołanie w Toruniu takiego wydziału. Czas i sytuacja polityczna nie sprzyjały tej inicjatywie. Wydział Teologiczny UMK powołano do istnienia w 2001 r., w momencie, gdy nastroje polityczne zdecydowanie się zmieniły.¹ W historię tego Wydziału od samego początku wpisuje się praca biblistów. Niniejsze przedłożenie jest krótkim przedstawieniem pracy toruńskiego środowiska biblijnego.

¹ Na temat historii Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu zob. T. Lewandowski, *Informator ECTS dla studentów na rok akademicki 2006/2007*, Toruń 2006, s. 5-10.

1. Organizacja środowiska biblijnego

Od samego początku istnienia Wydziału pracę na nim rozpoczęło czterech bibliistów: ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski, ks. dr hab. Zbigniew Kiernikowski (obecny biskup diecezjalny siedlecki), ks. dr Zdzisław Pawłowski oraz ks. dr Dariusz Kotecki. Na początku tworzyli oni Zakład Egzegezy i Teologii Biblijnej, którego kierownikiem na stanowisku profesora zwyczajnego był ks. prof. W. Chrostowski. Pozostali pracownicy byli zatrudnieni na stanowiskach adiunktów. Do grona biblistów zatrudnionych na Wydziale w Toruniu w późniejszym czasie dołączyli: ks. dr Stanisław Jankowski SDB (od 1 października 2002 r.), ks. dr Tomasz Tułodziecki (od 1 października 2005 r.) oraz ks. dr Dariusz Iwański (od 1 października 2008 r.). Z dniem 26 lutego 2008 r. zarządzeniem rektora UMK w Toruniu Andrzeja Jamiołkowskiego, Zakład został przekształcony w Katedrę Bibliistyki, której kierownikiem został ks. prof. W. Chrostowski.² Dnia 18 marca 2008 r. w Katedrze utworzono dwa zakłady: Zakład Egzegezy i Teologii Starego Testamentu (kierownik ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski) oraz Zakład Egzegezy i Teologii Nowego Testamentu (kierownik: ks. dr hab. Dariusz Kotecki).³ W dniu 31 lipca 2010 r. odszedł z pracy na Wydziale ks. prof. W. Chrostowski. Na stanowisku kierownika Katedry Bibliistyki zastąpił go ks. dr hab. Dariusz Kotecki, pozostający jednocześnie kierownikiem Zakładu Egzegezy i Teologii Nowego Testamentu.

Bez wątplenia podwaliny pod studium Pisma Świętego na Wydziale położył ks. prof. W. Chrostowski. Bez jego życzliwości, zaangażowania w pracę Wydziału, pracowitości, doświadczenia, pomysłów, współpracy, studia biblijne na WT UMK nie rozwinęłyby się w takim zakresie, jak to ma miejsce dzisiaj. W pracę Katedry włączyli się także bibliści zatrudnieni na zajęciach zleconych: dr Barbara Strzałkowska, dr Piotr Walewski i ks. dr Marek Raszewski.

Środowisko biblijne Wydziału Teologicznego w Toruniu tworzyli zatem bibliści z różnych ośrodków: Warszawy, Gniezna, Włocławka i Torunia. Wszystkim znane jest środowisko warszawskie i gnieźnieńskie, dlatego należałoby

² Zob. *Zarządzenie Nr 33 Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie przekształcenia Zakładu Egzegezy i Teologii Biblijnej w Katedrę Bibliistyki na Wydziale Teologicznym*, w: *Biuletyn Prawny UMK*, nr 2 z dnia 29 lutego 2008.

³ Zob. *Zarządzenie Nr 38 Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie utworzenia Zakładu Egzegezy i Teologii Starego Testamentu oraz Zakładu Egzegezy i Teologii Nowego Testamentu w Katedrze Bibliistyki na Wydziale Teologicznym*, w: *Biuletyn Prawny UMK*, nr 3 z dnia 28 marca 2008.

powiedzieć kilka słów o dwóch pozostałych. Biblijne środowisko wrocławskie tworzyły takie wybitne postacie, jak: ks. abp prof. Marian Gołębiowski (obecny Metropolita Wrocławski), ks. dr Franciszek Józwiak – uczeń ks. prof. Feliksa Gryglewicza, specjalizujący się w pismach św. Łukasza i w problematyce qumrańskiej, który wraz z biskupem Romanem Andrzejewskim przetłumaczył Dzieje Apostolskiej w Biblii Poznańskiej (z komentarzem). Środowisko toruńskie było nierozdzielnie związane z Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie, w którym, przed reorganizacją struktury Kościoła katolickiego w Polsce z dnia 25 marca 1992 r., tworzącą Diecezję Toruńską i Pelplińską z Diecezji Chełmińskiej, studiowali ks. D. Kotecki, ks. T. Tułodziecki oraz ks. D. Iwański. W WSD w Pelplinie wykładali: ks. dr Tadeusz Penar (autor podręcznika do greki Nowego Testamentu *Grecitas Neotestamentaria*, Pelplin 1993, znawca języka sumeryckiego), ks. dr Edward Zawiszewski (tłumacz Księgi Abdiasza w Biblii Tysiącleci, autor wielu podręczników do egzegezy biblijnej), ks. bp prof. dr hab. Jan Bernard Szlaga oraz ks. abp prof. dr hab. Henryk Muszyński, których zasług dla biblistyki polskiej nie sposób nie zauważyć. Z tej samej szkoły pelplińskiej wyszli bibliści pracujący obecnie na UKSW w Warszawie czy KUL w Lublinie: ks. dr hab. Wojciech Pikor, ks. dr hab. Marek Parchem. Bibliści Wydziału Teologicznego w Toruniu czuli od samego początku, że są spadkobiercami wielkich tradycji biblijnych swoich środowisk.

Aktualna (2012) struktura personalna Katedry Biblistyki:

Kierownik: ks. dr hab. Dariusz Kotecki, prof. UMK

Zakład Egzegezy i Teologii Starego Testamentu:

Kierownik: prof. nadzw. ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski
Adiunkci: ks. dr Tomasz Tułodziecki;
ks. dr Stanisław Jankowski

Zakład Egzegezy i Teologii Nowego Testamentu:

Kierownik: prof. nadzwyczajny: ks. dr hab. Dariusz Kotecki
Prof. nadzwyczajny: ks. prof. dr hab. Zbigniew Kiernikowski
Adiunkt: ks. dr hab. Dariusz Iwański

2. Awanse naukowe

Pracownicy obecnej Katedry Biblistyki od samego początku zdobywali kolejne stopnie i tytuły naukowe. W 2004 r. ks. dr Zdzisław Pawłowski na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej, za którą otrzymał nagrodę Ministra

Szkolnictwa Wyższego (*Opowiadanie, Bóg i początek. Teologia narracyjna Rdz 1–3*, RSB 13, Warszawa 2003, ss. 491) otrzymał stopień doktora habilitowanego na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W dniu 17 stycznia 2007 r. ks. dr Dariusz Kotecki na podstawie dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej, za którą otrzymał nagrodę I stopnia JM Rektora UMK (*Duch Święty w zgromadzeniu liturgicznym w świetle Apokalipsy św. Jana*, RSB 26, Warszawa 2006, ss. 539) otrzymał stopień doktora habilitowanego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W dniu 25 kwietnia 2012 r. ks. dr Dariusz Iwański na podstawie dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej (*Wstawiennictwo aniołów w Księdze Henocha [1 Hen]*, Scripta Theologica Thoruniensia 15, Toruń 2011, ss. 407) otrzymał stopień doktora habilitowanego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W tym samym roku ks. bp dr hab. Zbigniew Kiernikowski, na podstawie dorobku naukowego i książki profesorskiej (*W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*, RSB 40, Warszawa 2012, ss. 626) otrzymał od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego tytuł profesora.

3. Działalność Katedry Bibliistyki

Katedra Bibliistyki jest jedną z najbardziej prężnych jednostek organizacyjnych Wydziału Teologicznego w Toruniu. Przejawia się to m.in. w liczbie publikacji, realizowanych projektów badawczych, organizowanych konferencji.

A. Badania

Zainteresowania badawcze pracowników Katedry koncentrują się przede wszystkim wokół ksiąg historycznych Starego Testamentu (ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski, ks. dr Tomasz Tułodziecki), literatury mądrościowej i międzytestamentalnej (ks. dr hab. Dariusz Iwański); szeroko pojętego kontekstu biblijnego (ks. dr Stanisław Jankowski); reinterpretacji Starego Testamentu w Nowym Testamencie (ks. dr hab. Dariusz Kotecki); *Corpus Paulinum* i proforystyki pastoralnej (ks. bp prof. Zbigniew Kierniowski); *Corpus Johanneum* oraz ewangelii synoptycznych (ks. dr hab. Dariusz Kotecki, prof. UMK). Pracownicy Katedry angażują się w tworzeniu komentarzy biblijnych w ramach Nowego Komentarza Biblijnego do Starego i Nowego Testamentu, wydawanego przez

Edycję św. Pawła w Częstochowie: 1-2 Sm (ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski), Koh (ks. dr hab. Dariusz Kotecki), Lm (ks. dr hab. Dariusz Iwański). Pracownicy współpracują także z tomistami z WT UMK oraz z Uniwersytetu Nawarry w Pamplonie (Hiszpania) przy krytycznym opracowywaniu komentarzy biblijnych św. Tomasza z Akwinu. Do tej pory ukazały się: *Miserere mei, Deus. Ps 50(51) w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Euntes Docete 7; Tomasz z Akwinu, *Wykład Listu do Kolosan. Super Epistolam B. Pauli ad Colossenses Lectura*, Scholastica Thorunensia 1, red. P. Roszak, Toruń 2012. Bibliści toruńscy publikują rezultaty swoich badań niemal we wszystkich liczących się periodykach teologicznych i biblijnych w Polsce, jak i również poza granicami. Ich prace książkowe ukazały się w ramach serii naukowych: „Analecta Biblica”, „Rozprawy i Studia Biblijne”, „Scripta Theologica Thoruniensia”, „Scholastica Thoruniensia”, „Euntes Docete”.

B. Czasopismo

Pod patronatem Wydziału Teologicznego była wydawana seria wydawnicza Edycji św. Pawła „Series Biblica Paulina”. W ramach tej współpracy, dzięki zaangażowaniu p. dra Piotra Walewskiego, jako redaktora naukowego serii, zostało wydanych siedem monografii⁴. Niestety względy formalne uniemożliwiły dalszą współpracę.

W 2008 r. z inicjatywy ks. dr hab. Dariusza Koteckiego przy współpracy z Zakładem Antyku Chrześcijańskiego Wydziału Teologicznego UMK został założony rocznik „Biblica et Patristica Thoruniensia”. Każdy z numerów rocznika jest poświęcony innej księdze biblijnej, raz ze Starego Testamentu innym razem z Nowego Testamentu. Podstawowym pytaniem, które przyświeca kolejnym numerom jest, w jaki sposób współczesna egzegeza interpretuje teksty biblijne oraz jak interpretowano je w starożytności chrześcijańskiej. Dotychczas ukazały się cztery numery poświęcone kolejno: Dziejom Apostolskim (BePTh

⁴ Zob. J. Kręcidło, *Duch Święty i Jezus w Ewangelii Świętego Jana. Funkcja pneumatologii w chrystologicznej strukturze czwartej Ewangelii*, SBP 2, Częstochowa 2006; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH? Analiza porównawcza Wj 15 i Ps 77*, SBP 3, Częstochowa 2007; J. Kręcidło, *Jesus' Final Call do Faith (John 12,44-50)*, SBP 4, Częstochowa 2007; M. Szmajdziński, „Ogień pożerający” w *Zbiorze Dwunastu Proroków*, SBP 5, Częstochowa 2008; D. Kotecki, *Kościół w świetle Apokalipsy św. Jana*, SBP 6, Częstochowa 2008; A. Tronina, P. Walewski, *Biblijne nazwy osobowe i topograficzne. Słownik etymologiczny*, SBP 7, Częstochowa 2009; K.P. Kowalik, *Reinterpretacja tekstu o Abrahamie z Rdz 11,27-25,18 w Septuagincie*, SBP 8, Częstochowa 2010.

1[2008]), Księżde Jonasza (BePTh 2 [2009]), Listowi do Rzymian (BePTh 3[2010], Księżde Rodzaju (BpTh 4[2011]). Obecnie jest w przygotowaniu piąty numer poświęcony Apokalipsie św. Jana. Do współpracy przy tworzeniu czasopisma zostali zaproszeni bibliści i patrolodzy z różnych ośrodków akademickich z Polski (KUL, UKSW, UAM, UPJPII, UŚ, UW-M) i zagranicy (Nawarra, Rzym, Louven, Heidelberg, Würzburg, Innsbruck). Rada Naukowa czasopisma, jak i lista recenzentów, składa się w 50 % z uczonych zagranicznych.⁵ Jest to czasopismo punktowane (4 punkty) i indeksowane (*Index Copernicus*, trwa jego indeksowanie w *Scopus*). Został złożony także projekt *Biblica et Patristica English version on-line* do Fundacji na rzecz Rozwoju Humanistyki (wersja angielska wszystkich artykułów z numerów historycznych i aktualnych), który jednak nie znalazł poparcia Fundacji.

C. *Biblistica on line*

W 2009 r. z inicjatywy ks. dr. Dariusza Iwańskiego rozpoczęła swoją działalność Baza artykułów biblistyki polskiej: www.biblistica.umk.pl. Jest ona całkowicie darmowa i finansowana w całości z budżetu UMK. Projekt rozwija się nadal. Jest zapisanych 2500 subskrybentów. Do tej pory jest udostępnionych 2500 artykułów biblijnych w formacie PDF. Katedra Biblistyki jest w trakcie zdobywania środków finansowych na kontynuowanie tego przedsięwzięcia.

D. Sympozja i konferencje naukowe

Pracownicy Katedry uczestniczą w sympojach biblijnych w kraju i zagranicą. Wygłaszają liczne konferencje biblijne zarówno naukowe, jak i popularyzatorskie. O prężności ośrodka toruńskiego świadczą również zorganizowane przez Katedrę Biblistyki sympozja i konferencje naukowe. Było ich razem czternaście. Wiele z nich miało charakter interdyscyplinarny. Cieszyły się one

⁵ Do Rady Naukowej czasopisma należą: ks. prof. Juan Chapa (Uniwersytet Nawarry w Pamplonie, Hiszpania), ks. bp prof. Enrico dal Covolo (Papieski Uniwersytet Laterański w Rzymie), ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (UKSW w Warszawie), ks. prof. dr hab. Bogdan Czesz (UAM w Poznaniu), o. prof. Bazyli Degórski (Uniwersytet św. Tomasza w Rzymie), ks. prof. dr hab. Franciszek Drączkowski (KUL JP II), ks. prof. dr hab. Zbigniew Kiernikowski (UMK w Toruniu), ks. prof. Marcelo Merino (Uniwersytet Nawarry w Pamplonie, Hiszpania), ks. prof. dr hab. Mariusz Rosik (PWT we Wrocławiu); ks. prof. Waldemar Turek (Uniwersytet św. Urbana w Rzymie).

wielką popularnością. Cztery z nich zostały zorganizowane przy współpracy z Zakładem Dialogu Katolicko-Judaistycznego Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie w ramach sympozjów teologicznych „Kościół a Żydzi i judaizm:

– 6 XI 2003 – XIV Sympozjum Teologiczne „Kościół a Żydzi i judaizm” nt. *Ziemia Święta*;⁶

– 21 X 2004 – XV Sympozjum Teologiczne „Kościół z Żydzi i judaizm” nt. „*Czy Bóg odrzucił lud swój*” (Rz 11,10) – *chrześcijańska teologia judaizmu*;⁷

– 20 X 2005 – XVI Sympozjum Teologiczne „Kościół z Żydzi i judaizm” nt. „*Nostra aetate – 40 lat później*”;⁸

– 27 XI 2008 – XVIII Sympozjum Teologiczne „Kościół z Żydzi i judaizm” nt. *Świątynia Jerozolimska – rzeczywistość, symbolika, teologia*.⁹

Inne sympozja:

– 14 XII 2002 – *Gwałt i przemoc w Biblii*;¹⁰

⁶ Na sympozjum zostały wygłoszone następujące wykłady: 1) ks. prof. W. Chrostowski, *Czyja Ziemia Święta – panorama historyczna*; 2) ks. dr S. Jankowski, *Obietnica ziemi w Starym Testamencie*; 3) ks. dr A. Malina, *Świętość ziemi Izraela, Jerozolimy i świątyni w I wieku po Chrystusie*; 4) ks. dr Z. Pawłowski, *Ziemia Święta w Ewangelii według św. Marka*.

⁷ Wygłoszone zostały następujące wykłady: 1) ks. dr D. Kotecki, „*On Bogiem wiernym, a nie zwodniczym*” (Pwt 32,4). *Wierność Boga w Starym Testamencie*; 2) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, „*Czy Bóg odrzucił lud swój*” (Rz 11,1) – *refleksja biblijno-teologiczna*; 3) „*Non repulit Deus plebem suam*”. Wykład św. Tomasza z Akwinu na temat miary Bożej mądrości względem „gens Iudeorum” w świetle „*Expositio super Epistolam ad Romanos*”; 4) dr A. Chylewska, *Ekspiacja za lud żydowski w świetle korespondencji i pism autobiograficznych Edyty Stein (św. Teresy Benedykty od Krzyża)*.

⁸ Wygłoszono trzy referaty: 1) dr hab. E. Sakowicz, prof. UKSW, *Żydzi i judaizm w nauczaniu Jana Pawła II*; 2) ks. prof. dr hab. J. Bagrowicz, „*Nostra aetate*” jako *wyzwanie dla pedagoga chrześcijańskiego*; 3) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Żydzi i judaizm w nauczaniu Benedykta XVI*.

⁹ Wygłoszone zostały następujące wykłady: 1) ks. dr hab. D. Dziadosz, *Modlitwa konsekracyjna Salomona (1 Krl 8, 22-53) teologiczną wykładnią roli i statusu Świątyni Jerozolimskiej*; 2) ks. dr D. Iwański, *Gdzie mieszka Bóg? W świetle 1 Hen*; 3) ks. dr hab. Z. Żywica, *Oto wasz dom pozostawiony jest wam pusty (Mt 23,38). Mateuszowa interpretacja losów Świątyni Jerozolimskiej*; 4) ks. dr hab. A. Malina, *Teologia Świątyni i ofiary w Liście do Hebrajczyków*; 5) o. dr hab. C. Mieczysław Paczkowski *Rzeczywistość i teologia Świątyni w pismach wczesnochrześcijańskich (I-III w.)*; 6) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski *Trzecia Świątynia – utopia czy czas na budowę?*.

¹⁰ Wygłoszono cztery wykłady: 1) ks. dr W. Pikor, *Bóg wobec przemocy w Rdz 1-11*; 2) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Abel, Hiob, Sługa Pański – niewinność jako okolicz-*

– 22 IV 2004 – „*Jak wychowuje człowiek swego syna, tak Pan Bóg wychowuje ciebie*” (Pwt 8,5): *elementy pedagogii biblijnej* (razem z Zakładem Katechetyki i Pedagogiki Religii WT UMK).¹¹ Owocem tego sympozjum jest książka: „*Jak wychowuje człowiek swego syna, tak Pan Bóg wychowuje ciebie*” (Pwt 8,5): *elementy pedagogii biblijnej*, Toruń 2005.

– 22-24 V 2007 – *Genesis (1–3) – teologia, antropologia, kosmologia (inspiracje, recepcje, analizy)* (razem z Zakładem Filozofii Chrześcijańskiej).¹²

ność przemocy; 3) ks. dr S. Jankowski, „*Nie przyszedłem przynieść pokój, ale miecz*” (Mt 10,34b) – *logion Jezusa na tle faktów i przekonań epoki*; 4) ks. dr D. Kotecki, *Pokój odebrany ziemi, „by ludzie się wzajemnie zabijali” – rzecz o Ap 6,4.*

¹¹ Wygłoszono cztery wykłady: 1) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Wychowanie w Biblii – panorama zagadnienia*; 2) ks. prof. dr hab. J. Bagrowicz, *Bóg wychowawcą człowieka: aspekt pedagogiczny*; 3) ks. dr D. Kotecki, *Prorok wychowawcą Izraela*; 4) ks. dr S. Jankowski, *Księgi dydaktyczne o wychowaniu.*

¹² Obrady były podzielone na dwie części. W pierwszej były wygłaszane referaty plenarne, druga zaś część była podzielona na dwie sekcje. We wtorek, 22.05.2007 r., zostały wygłoszone dwa referaty 1) dr hab. J. Kupczak OP, *Człowiek jako obraz i podobieństwo Boga w myśli Jana Pawła II*; 2) prof. dr hab. K. Jodkowski, *Jak długo trwały dni stworzenia? Przegląd stanowisk.* W drugiej części obrad, w pierwszej sekcji, miały miejsce następujące wystąpienia: 1) ks. dr M. Bała, *Hermeneutyczna interpretacja Genesis. Propozycja Paula Ricoeura*; 2) dr hab. P. Błajet, *Genesis jako pedagogia miłości erotycznej*; 3) dr A. Gawkowska, *O tych, które pragną Wszystkiego. Teologia ciała, nowy feminizm, nowy humanizm?*; 4) ks. dr W. Dorsz, *Osoba jako imago Dei w personalizmie Juliana Mariasa*; w sekcji zaś drugiej: 1) ks. dr hab. J. Turek, prof. KUL, *Argumentacja teistyczna formułowana w kontekście osiągnięć współczesnej kosmologii*; 2) ks. dr A. Śnieżyński, *Kategoria początku w ujęciu teologicznej nauki o stworzeniu i współczesnej kosmologii – próba porównania*; 3) ks. dr J. Tomczyk, *Między ewolucją a kreacją*; 4) ks. dr A. Anderwald, *Syntezy pomiędzy poznaniem teologicznym a przyrodniczym. Próba systematyzacji.* W drugim dniu obrad, w środę, 23 V 2007 r., referatami plenarnymi były: 1) ks. dr hab. K. Bardski, prof. UKSW *Stworzenie Ewy (Rdz 2, 18-24) jako wczesnochrześcijańska alegoria narodzin Kościoła*; 2) ks. dr hab. Z. Pawłowski, *Antropologiczne implikacje czasu i przestrzeni w Genesis 1*; 3) ks. dr hab. M. Janocha, prof. UKSW, *Stworzenie świata w ikonografii bizantyjsko-ruskiej.* W części przedpołudniowej, w sekcji pierwszej, zostały wygłoszone następujące referaty: 1) o. dr hab. M. Paczkowski OFM, *Problemy hermeneutyczne w homiliach „In Hexaemeron” Bazylego Wielkiego*; 2) doc. ThDr. J. Krupa, PhD, prof. UK, *Przyczyna cielesnej śmierci według konstytucji „Gaudium et spes”, i „Katechizmu Kościoła Katolickiego”*; 3) dr M. Kowalewska, *Interpretacja biblijnego opisu stworzenia w „Liber divinorum operum” Hildegardy z Bingen*; 4) dr J. Zieliński, *Koncepcja creatio ex nihilo na podstawie nauki Apologetów. Genesis 1–3, natomiast w drugiej sekcji: 1) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, Aktualizująca lektura Rdz 3, 1-6: mechanizmy propagandy*; 2) dr R. Misiak, *Helleńsko-hebrajskie początki konceptualizacji problematyki grzechu pierworodnego*; 3) dr D. Konrad Sikorski, *„Żydowski Początek (Bereszit)” – kilka myśli o Genesis w kulturze żydowskiej*, 4) dr T. Stanek, *Opis stworzenia*

Pokłosiem tego sympozjum są dwie pozycje książkowe: M. Grabowski – A. Słowikowski (red.), *Antropologia filozoficzna – inspiracje biblijne*, Toruń 2009, ss. 194 oraz Z. Pawłowski (red.), *Genesis 1-3 : tekst, interpretacje, przemyślenia*, Scripta Theologica Thoruniensia 8, Toruń 2009, ss. 184.

– 14 V 2008 – *Dzieje Apostolskie – egzegeza, teologia, interpretacja*.¹³

– 23 IV 2009 – „*Wy Mnie nazywacie „Nauczycielem” i „Panem” i dobrze mówicie (J 13,13). Wychowanie w tradycji biblijnej, późnożydowskiej i wczesnochrześcijańskiej* (razem z Zakładem Katechetyki i Pedagogiki Religii WT

w ujęciu masoretów. W sesji popołudniowej, w ramach sekcji pierwszej, referaty wygłosili: 1) ks. dr M. Basiuk, *Człowiek – obraz Boga. Rdz 1,26-27 w kontekście Starego i Nowego Testamentu*; 2) ks. dr T. Głuszak, *Společna misja ludzkości na przykładzie Rdz 1,27-28*; 3) mgr P. Kociszewski, *Na obraz i podobieństwo. O boskim pierwiastku człowieka*; 4) ks. dr hab. S. Bafia, prof. UWM, *Dwunastowieczne komentarze do Księgi Rodzaju*; w ramach sesji drugiej: 1) dr W. Szczerba, *Podwójne stworzenie a soteriologia Grzegorza z Nyssy*; 2) dr P. Lorek, *Wygnanie z Edenu a rozproszenie w Babilonie*; 3) mgr W. Rojek, *Genesis – implikacje w ateistycznej filozofii dziejów*; 4) mgr M. Pajor, *Ocena wartości wypowiedzi a ocena wartości osoby mówiącej*. W ostatnim dniu sympozjum (czwartek, 24 V 2007 r.) wygłoszone zostały dwa referaty plenarne: 1) dr hab. I. Ziemiński, prof. USz, *Wolność Adama, czyli o stawianiu się człowiekiem*; 2) prof. dr hab. M. Grabowski, *Grzech pierworodny w antropologii adekwatnej i w filozofii S. Kierkegarda – porównanie*. W sekcji pierwszej wygłoszono: 1) prof. dr R. Dulskis, *Upadek człowieka i skutki grzechu w tradycji prawosławnej*; 2) dr L. Kruciński, *Genesis w komentarzach św. Augustyna*; 3) ks. dr hab. M. Mróz, prof. UMK, *Kuszenie pierwszych rodziców. Kilka uwag na kanwie nauki św. Tomasza z Akwinu o stanie pierwotnej niewinności*; 5) dr M. Wojewoda, *Filozoficzna interpretacja upadku w ujęciu J.W.F. Schellinga i P. Tillicha*; 6) mgr A. Słowikowski, *Czy lęk może pozostać niewinny? O domniemanej niewinności człowieka w „Pojęciach lęku” Sorena Kierkegarda*; 7) mgr N. Vorobyova, *„Miłość maskuje grzech”: grzech pierworodny w filozofii Sorena Kierkegarda*. W sekcji drugiej zostały wygłoszone referaty: 1) ks. dr hab. A. Staff, prof. UMK, *Z badań nad funkcjami dzieła literackiego: funkcja afirmowania istnienia w świetle Genesis 1–3*; 2) dr J. Godlewicz-Adamiec, *Obraz Genesis w średniowiecznej literaturze niemieckiej*; 3) prof. dr hab. K. Obremski, *Barokowa kosmogonia jako problem apokryficznej „luki” (W. Potocki, „Tydzień stworzenia świata”)*; 4) dr hab. M. Grzegorzewska, prof. UW, *„What I will is Fate”. O roli przeznaczenia i boskiej woli w „Raju utraconym” Johna Milтона*; 5) dr hab. B. Burdziej, *Metaforyka genezyjska w poezji Marii Konopnickiej*; 6) mgr Ł. Kozubowska-Puławska, *Biblijny Eden a ogrody rozkoszy w poemacie epickim Edmunda Spencera „Królowa Elfów”*.

¹³ Na program sympozjum składało się pięć wykładów: 1) ks. dr M. Karczewski, *Prorok Agabos w Dziejach Apostolskich*; 2) ks. dr hab. D. Dziadosz, *Kerygmat o Kościele rodzącym się z Bożego Ducha. Pierwsza mowa św. Piotra (Dz 2,14-41)*; 3) dr K. Wojciechowska, *Tajemnica narracji pierwszoosobowej, czyli „periplus” w Dziejach Apostolskich*; 4) dr A. Kuśmirek, *Abraham w Dziejach Apostolskich*; 5) o. dr hab. M. Paczkowski, *Duch przychodzący i działający w egzegezie homiletycznej św. Jana Chryzostoma*.

UMK).¹⁴ Owocem tego sympozjum jest książka: J. Bagrowicz, S. Jankowski (red.), „*Wy Mnie nazywacie Nauczycielem i Panem i dobrze mówicie*” (J 13,13). *Wychowanie w tradycji biblijnej, późnożydowskiej i wczesnochrześcijańskiej*, Toruń 2010, ss. 224;

– 8 VI 2009 – Międzynarodowa Konferencja na zakończenie Roku św. Pawła *Na Drogach św. Pawła*.¹⁵

– VI 2010 – „*Nie ma miłości ponad Miłość*” (Jan Paweł II). *Rok Kapłański – próba teologicznego bilansu* (razem z Zakładem Teologii Duchowości WT UMK).¹⁶

– 3 III 2011 – *Księga Rodzaju. Egzegeza, teologia, interpretacja*.¹⁷

¹⁴ Program: 1) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Elementy wychowawcze w literaturze międzytestamentalnej*; 2) ks. bp dr hab. Z. Kiernikowski, prof. UMK, *Jezus Nauczyciel w Ewangeliach*; 3) ks. dr hab. D. Kotecki, *Portret ucznia na przykładzie Dwunastu*; 4) ks. dr R. Kempia SDB, *Studium pedagogiczne w oparciu o Listy św. Pawła*; 5) ks. dr S. Jankowski SDB, *Wkład Nowego Testamentu do historii myśli pedagogicznej*.

¹⁵ Wygłoszono wykłady: 1) o. prof. J. Lambrecht, „*But we proclaim Christ Crucified*”. *1 Corinthians 1,18-2,5: Expained and Actualized*; 2) ks. prof. dr hab. W. Rakocy, *Sens „mojej sprawiedliwości” w Flp 3,9*; 3) o. prof. S.N. Brodeur, *Pauline Christology Today. A Critical Comparison of Two Leading Exegetes: U. Schnelle and G.D. Fee*; 4) ks. bp dr hab. Z. Kiernikowski, prof. UMK, *Egzystencjalny wymiar chrztu w Rz 6,3-7*; 5) ks. dr G. Rafiński, *Św. Paweł – mistrzem życia mistycznego. Aspekt hermeneutyczny*; 6) ks. dr hab. M. Mróz, prof. UMK, *Pawłowe „prawo Ducha” (Rz 8,2) kluczem do zrozumienia myśli św. Tomasza z Akwinu o istocie Ewangelii*; 7) ks. dr hab. M. Janocha, prof. UKSW, *Św. Paweł w ikonografii Wschodu i Zachodu*; 8) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Jan Paweł II na drogach św. Pawła*.

¹⁶ Na program konferencji składały się następujące wykłady: 1) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Arcykapłan Nowego Przymierza*; 2) ks. dr hab. M. Mróz, prof. UMK, *Kapłaństwo Chrystusa a nasze uczestnictwo w sprawowaniu kultu Bożego w myśli św. Tomasza z Akwinu*; 3) ks. dr P. Roszak, „*Sacrificium spirituale*” w życiu kapłana w myśli św. Tomasza z Akwinu; 4) ks. prof. C. Izquiero, *La dimension particulare universal del sacerdocio*; 5) ks. prof. dr hab. J. Popławski, *Kapłan wobec współczesnych wyzwań*; 6) ks. prof. dr hab. I. Werbiński, *Przewycięzanie kryzysu wiary i samotności w życiu kapłana*.

¹⁷ Wygłoszono następujące wykłady: 1) ks. dr D. Iwański, *Tradycje interpretacyjne Rdz 6,1-4*; 2) ks. prof. dr hab. W. Chrostowski, *Matriarchinie Izraela (Rdz 12-50)*; 3) ks. dr hab. Z. Pawłowski, prof. UMK, *Próba Abrahama. Analiza narracyjna Rdz 22*; 4) dr B. Strzałkowska, *Księga Rodzaju w Septuagincie*; 5) ks. dr hab. M. Parchem, prof. UKSW, *Hymn o Bogu Stwórcy (Rdz 1,1-2,4a) w interpretacji Księgi Jubileuszów (Jub 2)*; 6) ks. dr hab. D. Zagórski, prof. UMK, „*Wszyscy ludzie są dziećmi jedynego Boga*”. *Biblijne nauczanie o stworzeniu człowieka w pismach Klemensa Aleksandryjskiego*.

Poza tym pracownicy Katedry prowadzili cykl wykładów w ramach tzw. wykładów otwartych z cyklu „Euntes Docete”:¹⁸ 1) „*Za kogo Mnie uważacie?*” (Mk 8,29) *Odpowiedź Kościoła, odpowiedź Synagogi* – ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (14 I 2003); 2) „*Ojcie przebac im, bo nie wiedzą co czynią*” (Łk 23, 34) – ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski – (15 XI 2006); 3) „*Zaprawdę, powiadam ci: Dziś będziesz ze mną w raju*” (Łk 23, 43) – ks bp dr hab. Zbigniew Kiernikowski (13 XII 2006); 4) „*Eli, Eli, lama sabachtani? (...) Boże mój, Boże mój, czemuś mnie opuścił?*” – ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (28 II 2007); 5) „*Dokonało się*” (J 19, 30) – ks. dr Dariusz Kotecki (18 IV 2007); 6) *Nakarmić głodnych. Byłem głodny, a daliście mi jeść*” (Mt 25, 35a) – ks. dr Tomasz Tułodziecki (10 XI 2004); 7) *Napoić spragnionych. „Byłem spragniony, a daliście Mi pić*” (Mt 25, 35b) – ks. bp dr hab. Zbigniew Kiernikowski, prof. UMK (1 XII 2004 r.); 8) *Przyjąć do domu podróżnych „Byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie*” (Mt 25, 35c) – ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (16 II 2005); 9) *Odwiedzać chorych „Byłem chory, a odwiedziliście Mnie*” (Mt 25, 36b) – ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski (13 IV 4.2005); 10) *Grzebać umarłych „wylewając ten olejek na moje ciało, na mój pogrzeb to uczyniła*” (Mt 26, 12) – ks. dr Dariusz Kotecki (11 V 2003).

W ramach corocznego cyklu spotkań *Colloquia Torunensia*, organizowanych przez biskupa toruńskiego, rektora UMK oraz prezydenta miasta Torunia, który w 2007 r. był poświęcony tematowi „*Religia i kultury. Odwaga nowego*

¹⁸ Wykłady z cyklu „Euntes Docete” organizowane najpierw przez WSD w Toruniu, a następnie w ramach WT UMK (pomysłodawcą i głównym organizatorem był ks. Mirosław Mróz), miały swoją bogatą tradycję. Odbyło się już dwanaście edycji: 1) w roku akademickim 1995/1996 – *Kazanie na Górze – Osiem Błogosławieństw* (ks. dr Z. Pawłowski, ks. dr M. Mróz); 2) 1996/1997 – *Oblicza kryzysu w Biblii* (ks. dr hab. W. Chrostowski, ks. dr M. Mróz); 3) 1997/1998 – *Żydzi i chrześcijanie – wspólne dziedzictwo wiary* (ks. prof. M. Czajkowski, ks. dr M. Mróz); 4) 1999/2000 – *Mądrość życia mądrość cnót* (różni pracownicy WT UMK); 5) 2000/2001 – *W szkole modlitwy Jezusa. Modlitwa Pańska Ojcie nasz* (różni pracownicy WT UMK); 6) 2001/2002 – *Apokalipsa św. Jana odczytana na progu nowego wieku. Co mówi Duch Święty do Kościoła w Polsce w świetle listów skierowanych do siedmiu Kościołów w Azji* (różni pracownicy WT UMK); 7) 2002/2003 – *W szkole miłosierdzia Bożego. Uczynki miłosierdzia wobec duszy* (różni pracownicy WT UMK); 8) 2003/2004 – *Kościół wobec wyzwań XXI wieku* (różni pracownicy WT UMK); 9) 2004/2005 – *W szkole miłosierdzia Bożego. Uczynki miłosierdzia wobec ciała* (różni pracownicy WT UMK); 10) 2005/2006 „*Wy jesteście solą ziemi... Wy jesteście światłością świata* (Mt 5,13) (różni pracownicy WT UMK); 11) 2006/2007 – *Testament Jezusa Chrystusa. Siedem ostatnich słów z krzyża odczytanych dzisiaj* (różni pracownicy UMK); 12) 2007/2008 – „*Ty dajesz łaski siedmiokroć*”. *Dary Ducha Świętego odczytane dzisiaj* (różni pracownicy WT UMK).

dialogu”, ks. prof. dr hab. W. Chrostowski wygłosił wykład „*Ratyzbona 2006 – dialog jako źródło napięć*” (10 XI 2007). Natomiast z okazji ósmej rocznicy wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Toruniu tenże prelegent wygłosił wykład „*Rozum i wiara w interpretacji Pisma Świętego*” (5 VI 2007 r.).

W Roku św. Pawła pracownicy przeprowadzili serię otwartych wykładów multimedialnych *Na drogach św. Pawła*: 1) „*Ja, Paweł – Żyd z Tarsu*” - ks. prof. Waldemar Chrostowski (20 XI 2008); 2) „*Ja jestem Jezus, którego ty prześladujesz*” (*Dz 9,5*) *O nawróceniu św. Pawła i nie tylko* – ks. dr hab. Dariusz Kotecki (18 XII 2008 r.); 3) „*Święty Paweł – z prześladowcy Apostołem*” - ks. dr Dariusz Iwański (22 I 2009r.); 4) „*Pierwsza podróż apostołska Św. Pawła*” – ks. dr Stanisław Jankowski SDB (26 III 2009 r.); 5) „*Druga Podróż Misyjna. Spotkanie św. Pawła ze Światem Greckim*” – ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski (23 IV 2009 r.).

Pracownicy katedry włączyli się czynnie w przeprowadzenie cyklu wykładów otwartych „*W trosce o naszą rodzinę*”, organizowanych przez Zakład Pedagogiki Pastoralnej WT UMK oraz Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Toruńskiej. Z Katedry Biblistyki wykłady poprowadzili: 1) *Klauzula Mateuszowa – wyjątek od nierozzerwalności?* – ks. dr Stanisław Jankowski SDB (21 I 2009); 2) *Hiob i inni* – ks. dr Dariusz Iwański (18 II 2009); 3) *Otoczmy troską życie - perspektywa biblijna* - ks. dr hab. Dariusz Kotecki (18 III 2009); 4) *Małżeństwo w Księdze Genesis (Rdz 1–2)* – ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski – (20 V 2009).

W popularyzowaniu wiedzy biblijnej ogromną rolę odgrywają także wyjazdy studyjne do Ziemi Świętej, organizowane przez ks. dr. hab. Dariusza Iwańskiego.

E. Rozwój kadry

Wydział Teologiczny otrzymał prawa habilitowania w październiku 2011 r., zaś studia doktoranckie ruszą od 1 X 2013 r.

Wydział od samego początku posiada prawo doktoryzowania. Do tej pory zostały obronione cztery doktoraty z tematyki biblijnej: 1) ks. mgr lic. Tomasz Tułodziecki, *Jreboam I – reformator religii Izraela. Studium egzegetyczno-teologiczne 1 Krl 11,26-14,20* (promotor: ks. bp dr hab. Z. Kiernikowski, recenzenci: ks. prof. T. Brzegowy, ks. prof. W. Chrostowski; 12 IV 2003); 2) p. mgr lic. Teresa Klein, *Jana Pawła II odczytanie biblijnego przesłania o Bożym miłosierdziu* (promotor: ks. bp prof. dr hab. J.B. Szłaga, recenzenci: ks. dr hab.

D. Dziadosz, ks. dr hab. D. Kotecki; 15 V 2008); 3) ks. mgr lic. Piotr Przyborek, *Jezus wobec szabatu w świetle Ewangelii według św. Łukasza* (promotor: ks. dr hab. D. Kotecki, recenzenci: ks. dr hab. W. Chrostowski, ks. bp dr hab. Z. Kiernikowski; 16 VI 2011); 4) p. mgr lic. Małgorzata Joanna Skubik, „*Ojciec Mój dotąd działa i Ja działam*”. *Studium narracyjno-retoryczne J 5,1-47* (promotor: ks. dr hab. Z. Pawłowski, recenzenci: ks. prof. dr hab. K. Bardski, ks. dr hab. D. Kotecki; 21 VI 2012).

Na seminarium z teologii biblijnej powstało przeszło sześćdziesiąt prac magisterskich: u ks. prof. W. Chrostowskiego (2 magisteria), ks. dr S. Janakowskiego (5 magisteriów); ks. bp. dr hab. Z. Kiernikowskiego, prof. UMK (4 magisteria); ks. dr hab. D. Koteckiego (30 magisteriów); ks. dr. T. Tułodzieckiego (23 magisteria).

F. Działalność dydaktyczna

Pracownicy Katedry Biblistyki od samego początku dążyli do tego, aby w programie studiów na kierunku teologia nie została ograniczona liczba godzin z przedmiotów biblijnych. W aktualnym programie studiów jest: 30 godzin „Wstępu ogólnego do Pisma Świętego”; 30 godzin „Historii i geografii biblijnej”; 60 godzin języka greckiego biblijnego; 30 godzin języka hebrajskiego (przedmiot fakultatywny); 180 godzin „Egzegezy Nowego Testamentu” 1) Ewangelia św. Mateusza i św. Marka (45 godzin); 2) Ewangelia św. Łukasza i Dzieje Apostolskie (45 godzin); 3) Św. Paweł i List do Hebrajczyków (45 godzin); 4) Pisma Janowe i listy katolickie (45 godzin); 195 godzin „Egzegezy Starego Testamentu (1) Księgi historyczne i prorockie (90 godzin); 2) Pięcioksiąg (45 godzin); 3) Księgi dydaktyczne (45 godzin); 4) Pieśni Izraela (15 godzin); 30 godzin „Teologii biblijnej”. Poza tym na kierunku „nauki o rodzinie” są prowadzone zajęcia z „Wprowadzenia w lekturę Biblii” (15 godzin) oraz „Etyki biblijnej” (15 godzin), natomiast na kierunku religioznawstwo na Wydziale Humanistycznym UMK są zajęcia z „Biblii” (30 godzin). Pracownicy Katedry prowadzą także wykłady ogólnouniwersyteckie na różne tematy biblijne. Ks. dr hab. D. Iwański prowadzi zajęcia z archeologii biblijnej w języku angielskim.

W ramach Podyplomowego Studium Teologii została utworzona specjalność teologia biblijna, która proponuje swoim słuchaczom program studiów wzorowany na ramowym programie Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie (oczywiście nie w takim samym jak na *Biblicum* wymiarze godzin): I.

Introdukcje biblijne; II. Historia, geografia, archeologia biblijna; III. Egzegeza Starego Testamentu; IV. Egzegeza Nowego Testamentu; V. Teologia biblijna Starego Testamentu i Nowego Testamentu; VI. Hermeneutyka biblijna; VII. Języki biblijne.

Ksiądz dr hab. Dariusz Iwański, stworzył na kierunku teologia program specjalności „Turystyka krajów biblijnych”.

4. Perspektywy

Katedra Biblistyki jest jedną z najbardziej prężnie działających jednostek na Wydziale Teologicznym UMK. Jest to przede wszystkim zasługa ludzi, którzy ją tworzyli od samego początku, zwłaszcza, jak to już zostało podkreślone, ks. prof. Waldemara Chrostowskiego, którego można uznać za ojca studiów biblijnych na WT UMK. Należy jednak patrzeć nieustannie w przyszłość.

Wielkim wyzwaniem jest reforma studiów wyższych w Polsce, która diametralnie zmienia sposób finansowania nauki polskiej. Jedynym sposobem, aby rozwijać badania jest pozyskiwanie grantów zewnętrznych, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Pod tym względem jesteśmy daleko w tyle. Pracownicy Katedry Biblistyki przygotowują tematy badawcze, które w najbliższym czasie wystartują w konkursach grantowych Narodowego Centrum Nauki.

Ks. dr hab. Dariusz Kotecki, prof. UMK, SBP 102